

**Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії**

Здобувач ступеня доктора філософії **Касьянов Ігор Олександрович**, 1996 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2019 році Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого за спеціальністю «Право», працює адвокатом в Адвокатському об'єднанні «Адвокатська фірма» «Грамацький і партнери» (м. Київ), виконав акредитовану освітньо-наукову програму «Право».

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Державного податкового університету, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь, від «23» липня 2026 року № 919, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради –	Олесі Бодунової , доктора юридичних наук, доцента, професора кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету
Рецензентів –	Наталії Лугіної , кандидата юридичних наук, доцента, заступника директора з навчально-методичної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету Любові Омельчук , кандидата юридичних наук, доцента, заступника директора з навчально-організаційної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету
Офіційних опонентів –	Ніни Рогатинської , доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри кримінального права та процесу Західноукраїнського національного університету Ольги Слюсаренко , кандидата юридичних наук, провідного наукового співробітника наукової лабораторії з проактивного забезпечення стратегічних комунікацій центру стратегічних комунікацій Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії Служби безпеки України,

на засіданні «10» вересня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» **Касьянову Ігорю Олександровичу** на підставі публічного захисту дисертації «**Примирення та медіація у системі відновного правосуддя України: кримінально-правові та**

процесуальні аспекти» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Державному податковому університеті, Міністерства фінансів України, м. Ірпінь.

Науковий керівник кандидат юридичних наук, доцент **Бірюкова Інна Георгіївна**, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, виконаного державною мовою, і є комплексним, цілісним, завершеним науковим дослідженням, містить нові науково обґрунтовані результати, які відрізняються новизною в постановці і вирішенні теоретичних та практичних проблем кримінально-правових та процесуальних аспектів примирення та медіація у системі відновного правосуддя України, що має істотне значення для галузі знань 08 «Право». Зокрема, уперше запропоновано концептуальну модель національної системи медіації у кримінальному провадженні в Україні, яка базується на трирівневій структурі: нормативній (інтеграція медіаційної угоди в КК України та КПК України як самостійної підстави звільнення від покарання), інституційній (створення мережі сертифікованих центрів відновного примирення) та професійній (запровадження спеціалізованої підготовки медіаторів із фокусом на психологію конфлікту); проаналізовано природу права на примирення через три взаємопов'язані виміри: 1) гуманістичний (реалізація свободи волі та гідності сторін); 2) відновний (пріоритет компенсації шкоди над каральним впливом); 3) превентивний (мінімізація ризику рецидиву через формування реінтеграційного сорому); обґрунтовано можливість застосування медіації щодо кримінально-правових спорів у випадках із особливими суб'єктами, зокрема за участю осіб із психічними девіаціями (за умови належного експертного супроводу), що дозволяє забезпечити право потерпілого на satисфакцію навіть у справах, які раніше вважалися немедіабельними; аргументовано доцільність запровадження в Україні медіації на стадії виконання покарання, що дозволяє працювати з наслідками тяжких злочинів та сприяє реальній ресоціалізації засуджених, спираючись на успішний досвід зарубіжних країн.

За свої змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року № 261 (із змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затверджених наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами).

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 4 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України:

1. Грицюк І. В., Касьянов І. О. Окремі аспекти примирення винного з потерпілим під час вчинення кримінальних правопорушень проти громадського порядку та моральності. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023. Вип. 3 (12). С. 185–193. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/140/139>.

2. Касьянов І. О. Примирення з неповнолітнім підозрюваним: кримінологічний аспект правосуддя, дружнього до дитини. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. Вип. 4(17), С. 171–182. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/297/308>

3. Касьянов І.О. Примирення винного з потерпілим від кримінальних правопорушень проти власності. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2025. Вип. 90. Ч. 4. С. 63-68. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/339694/327822>

4. Касьянов І.О. Межі реалізації права на примирення у матеріальному та процесуальному кримінальному праві: виправданість обмежень. *Ірпінський юридичний часопис*. 2025. Вип. 4(21), С. 150–162. URL: <https://ojs.dpu.edu.ua/index.php/irplegchr/article/view/434/424>

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти, інші присутні) та висловили зауваження:

Офіційний опонент – доктор юридичних наук, професор **Рогатинська Ніна Зіновіївна**, завідувач кафедри кримінального права та процесу Західноукраїнського національного університету, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.1 здобувач обґрунтовує позицію, що право на примирення є особистим, недеlegationованим правом як потерпілого, так і винного. Водночас у підрозділі 1.2, аналізуючи процедуру укладення угод за КПК України, автор допускає можливість укладення угоди про примирення процесуальним правонаступником (наприклад, у разі смерті безпосередньої жертви від злочину, вчиненого з необережності). У зв'язку з цим виникає запитання: як саме співвідносяться між собою концепція невідчужуваності й недеlegationованості права на примирення у кримінально-правовому значенні (за статтею 46 КК України) із можливістю реалізації права на примирення процесуальним правонаступником за нормами КПК України? Чи не нівелює це фундаментальну відновну сутність примирення як особистого психологічного контакту між правопорушником і безпосередньо потерпілим?

2. У підрозділі 2.2 відстоюється доцільність розширення меж застосування статті 46 КК України та робиться висновок про можливість примирення у справах про кримінальні правопорушення проти громадського порядку та моральності у випадках, коли можна чітко ідентифікувати потерпілих осіб (із посиланням на релевантну судову практику). Проте в таких складах злочинів (наприклад, хуліганство) основним родовим об'єктом

виступає саме публічний інтерес – громадський порядок. Виникає питання: чи відповідає такий підхід рішенням Європейського суду з прав людини щодо якості закону та дотримання принципу правової визначеності?

3. Обґрунтовуючи у підрозділі 3.3 доцільність запровадження в Україні медіації на стадії виконання покарань за прикладом Франції, здобувач зазначає, що таке примирення може бути підставою для пом'якшення умов відбування покарання або заміни покарання більш м'яким. Разом з тим, потребує додаткового уточнення: які конкретні процесуальні та кримінально-виконавчі гарантії повинні запобігти формальному використанню засудженим процедури медіації виключно з метою дострокового звільнення без реального усвідомлення вини та відновлення прав потерпілого?

4. Заслуговує на увагу та підтримку сформована здобувачем концептуальна трирівнева модель системи медіації у кримінальному провадженні (нормативний, інституційний та професійний рівні). Поряд із цим, у дисертації автор акцентує увагу на доцільності законодавчого закріплення процесуального імунітету свідка для медіатора як фундаментальної гарантії принципу конфіденційності. Водночас науково-практичну цінність роботи посилила б конкретизація виняткових процесуальних обставин (наприклад, виявлення під час медіації інформації про готування або вчинення іншого тяжкого чи особливо тяжкого злочину проти життя та здоров'я особи), за яких такий імунітет медіатора може або повинен поступатися імперативному публічному інтересу щодо запобігання тяжким злочинам.

Офіційний опонент – кандидат юридичних наук **Слюсаренко Ольга Володимирівна**, провідний науковий співробітник наукової лабораторії з проактивного забезпечення стратегічних комунікацій центру стратегічних комунікацій Навчально-наукового інституту інформаційної безпеки та стратегічних комунікацій Національної академії Служби безпеки України, надала позитивний відгук із зауваженнями:

1. У дисертації здобувач послідовно розмежовує медіацію та відновне правосуддя, однак у низці положень медіація фактично пов'язується з обов'язковим досягненням примирення, консенсусу, каяття або взаємоприйнятного результату. З позиції медіаційної практики тут є важлива тонкість: медіатор відповідає за якість і добросовісність процесу, але не за те, щоб сторони обов'язково примирилися чи уклали угоду. Іноді професійно проведена медіація завершується усвідомленою відмовою від домовленості, чіткішим розумінням меж або просто можливістю бути почутим. Чи вважає автор доцільним у майбутній нормативній моделі чіткіше розмежувати медіацію як процедуру, примирення як можливий стан відносин та угоду як один із можливих результатів? Які критерії успішності медіації він запропонував би у випадку, коли примирення або угода не досягнуті?

2. У частині, присвяченій юстиції, дружній до дитини, медіатору фактично надається роль гаранта найкращих інтересів дитини та емоційної безпеки процесу. Водночас принцип нейтральності й самовизначення сторін вимагає, щоб медіатор не підміняв адвоката, психолога, законного представника чи орган, відповідальний за захист прав дитини. На мою думку,

тут потрібне більш чітке функціональне розмежування. Хто саме у запропонованій автором моделі має гарантувати найкращі інтереси дитини, а за що відповідає медіатор? Де проходить межа між необхідною травма-інформованою роботою медіатора з емоціями та втручанням у сферу психологічної або психотерапевтичної допомоги?

3. Одним із центральних теоретичних положень є визначення права на примирення як фундаментального персонального права обох сторін кримінально-правового конфлікту. Концепція є цікавою, проте вона породжує питання про кореспондуючий обов'язок. Якщо одна сторона має право на примирення, а інша водночас має безумовне право не вступати у діалог, очевидно, що держава не може гарантувати саме примирення як результат. Чи не було б точніше говорити про право на доступ до відновної процедури, право бути належно поінформованим про неї та право на відсутність необґрунтованих перешкод для її використання? Прошу автора пояснити, у чому саме він бачить зміст позитивного обов'язку держави щодо забезпечення проголошеного ним права на примирення.

4. Автор обґрунтовує доцільність застосування медіації на стадії виконання покарання, у тому числі після вчинення тяжких та особливо тяжких злочинів. Цей напрям я вважаю перспективним, але саме він потребує найбільш обережної архітектури допуску до процесу. Які мінімальні критерії скринінгу, на думку здобувача, мають бути обов'язковими перед початком такої медіації: оцінка мотивації засудженого, ризику повторної травматизації, здатності сторін до усвідомленої участі, наявності психологічної підтримки, можливості непрямої або човникової комунікації? І яким чином нормативно унеможливити ситуацію, коли засуджений сприйматиме медіацію не як простір відповідальності, а як інструмент отримання умовно-дострокового звільнення чи іншої вигоди?

5. У роботі правильно акцентовано складність перевірки добровільності у справах, пов'язаних із домашнім насильством та іншими ситуаціями структурної залежності. З практичної точки зору формальна згода потерпілої особи або навіть її власна ініціатива ще не завжди означають відсутність примусу, особливо за наявності примусового контролю, економічної залежності, страху або спільних дітей. Які інструменти попереднього скринінгу та які критерії припинення медіації автор вважає необхідними у таких справах? Чи має кримінальна медіація передбачати окремий безпековий протокол для випадків вираженої асиметрії сил, і хто має приймати остаточне рішення про придатність справи до медіації?

6. Пропозиції здобувача щодо трирівневої національної моделі медіації є одним із сильних результатів дисертації. Водночас емпірична база роботи переважно складається з нормативних матеріалів, судової практики, кейсів та результатів інших досліджень. Для наступного етапу розвитку цієї моделі, на мою думку, доцільно було б провести власне якісне дослідження української практики із залученням медіаторів, суддів, прокурорів, адвокатів, пробації та, за етичної можливості, учасників відновних програм. Які показники автор вважає ключовими для такого пілотного дослідження: рівень завершення медіацій

угодою, задоволеність процесом, повторна віктимізація, дотримання домовленостей, рецидив, відчуття процесуальної справедливості чи інші критерії?

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Лугіна Наталія Анатоліївна**, заступник директора з навчально-методичної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У підрозділах 1.3. та 3.3. дисертант зазначає про можливість застосування відновних процедур на стадії виконання кримінального покарання, вказує про ефективність та прогресивність такого підходу у Франції. Доцільно було б більш детально розкрити закордонний досвід здійснення таких заходів, а також зазначити, чи враховується міжнародний досвід здійснення заходів відновного правосуддя після ухвалення вироку суду за проектом нового КК України?

2. У підрозділі 2.2 дисертант відстоює високу ефективність відновного примирення у кримінальних правопорушеннях проти власності (крадіжки, привласнення майна тощо), обґрунтовуючи, що у таких справах відшкодування майнової шкоди є визначальним чинником сатисфакції. Разом з тим, на практиці посягання на власність нерідко вчиняються щодо майна суб'єктів великого бізнесу (наприклад, торговельних мереж, банківських установ тощо), де інтереси потерпілого представляють наймані юристи або співробітники служб безпеки. Доцільно було б додатково висвітлити специфіку проведення медіації та досягнення психологічного ефекту «реінтеграційного сорому» в умовах, коли потерпілою стороною виступає корпоративна юридична особа, а не конкретна фізична особа.

3. Обґрунтовуючи у підрозділі 2.3 переваги застосування відновного примирення до неповнолітніх правопорушників, здобувач спирається на позитивні результати пілотного проєкту «Програма відновлення для неповнолітніх, які є підозрюваними у вчиненні кримінального правопорушення». Разом з тим, науково-практичну цінність дослідження посилив би аналіз сучасних викликів функціонування пілотного проєкту «Програма відновного правосуддя за участю неповнолітніх, які є підозрюваними, обвинуваченими у вчиненні кримінального правопорушення» в умовах воєнного стану, зокрема щодо суттєвого звуження можливостей її застосування через законодавче підвищення тяжкості майнових кримінальних правопорушень.

4. Обґрунтовуючи у підрозділі 3.1 принципи кримінальної медіації (зокрема принципи конфіденційності та добровільності), дисертант наголошує на неприпустимості використання матеріалів медіації як доказів винуватості особи у суді. У зв'язку з цим виникає запитання: яким чином забезпечити реалізацію презумпції невинуватості у випадках, коли процедура медіації виявилася неуспішною (угоду не укладено), проте під час медіаційних сесій підозрюваний фактично повідомив деталі злочину чи визнав фактичні обставини? Які процесуальні фільтри повинні унеможливити використання отриманих відомостей стороною обвинувачення під час подальшого досудового

розслідування?

Рецензент – кандидат юридичних наук, доцент **Омельчук Любов Василівна**, заступник директора з навчально-організаційної роботи навчально-наукового інституту права Державного податкового університету, надала позитивну рецензію із зауваженнями:

1. У підрозділі 1.2 дисертант детально аналізує судову практику відмови у затвердженні угод про примирення на підставі пункту 2 частини 7 статті 474 КПК України («умови угоди не відповідають інтересам суспільства») та зазначає, що категорія «суспільний/публічний інтерес» є надмірно оціночною в чинному законодавстві. Разом із тим, науково-прикладну цінність роботи посилила б конкретизація: якими нормативно визначеними критеріями слід обмежити суддівський розсуд під час тлумачення «інтересів суспільства», аби запобігти необґрунтованій відмові у затвердженні реальних угод про примирення, досягнутих за щирої згоди сторін?

2. Досліджуючи у розділах 1 та 3 кримінально-правове значення компенсації заподіяної шкоди в результаті медіаційного примирення, дисертант наголошує на пріоритеті відновлення прав потерпілої особи над каральною функцією держави та вказує на підвищення суспільної довіри до інститутів правосуддя внаслідок розвантаження системи. У зв'язку з цим виникає запитання: яким чином запропонована здобувачем модель кримінальної медіації дозволяє подолати ризик формування у суспільстві хибного уявлення про можливість відкупку від покарання, і чи не призведе широке застосування компенсаційних угод про примирення до зниження довіри громадян до правоохоронних органів і суду через ілюзію дефекту у принципі невідворотності покарання?

3. Досліджуючи у підрозділі 3.2 архітектуру медіаційного процесу у кримінальному провадженні, дисертант обстоює принципи доступності та допустимості медіації на будь-якій стадії кримінального процесу. Разом з тим, на практиці проведення повноцінної відновної процедури вимагає часу (проведення індивідуальних кокусів, підготовка сторін, спільні зустрічі), що може вступати у протиріччя із процесуальними строками досудового розслідування, встановленими статтею 219 КПК України. Який конкретний процесуальний алгоритм пропонує автор для узгодження строків проведення медіації зі строками досудового розслідування, і чи доцільно закріпити спеціальну підставу для зупинення досудового розслідування на час проведення медіації?

Голова ради – доктор юридичних наук, доцент **Бодунова Олеся Миколаївна**, професор кафедри правничої лінгвістики Державного податкового університету, без зауважень.

Бірюкова Інна Георгіївна, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального права та процесу Державного податкового університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» НІМАЄ членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Ігорю Касьянову** ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради

(підпис)

Олеся БОДУНОВА

